

שרטרת הדורות

SHARSHERET HADOKOT

כרך ו' מס' 3

החברה הגניאלוגית הישראלית

אוקטובר 1992

תוכן העניינים

	עמ'
דבר המערכת	.1
החברה ופרסומיה	.1
ההרצאות הבאות	.1
ההרצאות ששמענו	.2
מחקר גניאלוגי ביהדות יוון - יצחק כרם	.2
להבנת רשימות היחס שבתנ"ך - פרופ' אהרון דמסקי	.3
אוניברסיטת בר-אילן	
שמות	.6
שמות פרטיים במשפחתנו - שמואל אבן אור	
מתחום הפעילות של חברינו	.6
קאניץ - מורביה - מרים דוברינסקי	.6
כדאי להעזר ב-Family Finder - שולמית בית ינאי	.7
לידג'ר מויאל הי"ד - הנעלמו עקבותיו? - מטילדה טאג'ר	.8
הארכיון הציוני המרכזי - דן אפרת	.9
ספרים שהופיעו	.10
ספרים חדשים בספרייתנו	.11
מקורות מידע	.12
מי מכיר ומי יודע?	.13
לקט ידיעות	.13
לקט מהעתונים הגניאלוגיים בצרפת - מטילדה טג'ר	.14
לקט מהעתונים הגניאלוגיים בארצות הברית - הרולד לואין	.XII

דבר המערכת

עלונו זה מסכם את פעילותנו בשנת תשנ"ב. המדור - הרצאות ששמענו - התרחב, כי המרצים כתבו בעצמם את סיכום הרצאותיהם. בצורה זו המידע יותר מדויק והחברים שלא היו בפגישות יכולים להפיק תועלת מלאה מההרצאות החשובות. ההרצאה של דניאל אופיר תופיע בעלון הבא. כדאי לשים לב לספרים שהופיעו בכלל ולספרים על הגניאלוגיה היהודית בפורטוגל ובג'ברלטר בפרט.

מקורות האינפורמציה שפרטנו מגוונים ואנו מקווים שיועילו לכם במחקריכם הגניאלוגיים.

רות רגבי ואסתר רמון

החברה ופרסומיה

"שרשרת הדורות" מוצא שלוש פעמים בשנה ע"י החברה הגניאלוגית הישראלית, הרב עוזיאל 50, ירושלים 96424, טל: 02-424147.
סימן הזיהוי הבינלאומי של העלון ISSN 0792-5751

חוברת "תולדות ומעשים" - 10 ש"ח ולתכרים 5 ש"ח
חוברת "לבית אביותם" 3-4 - 20 ש"ח ולתכרים 18 ש"ח
חוברת "לבית אבותם" 5-6 - 30 ש"ח ולתכרים 28 ש"ח

דמי החבר לשנת תשנ"ב - 90 ש"ח או 100 ש"ח בשני תשלומים.

ההרצאות הכאות

28.10.92 חברתנו חוה אגמון - עץ חצוי וקטוע ענפים - מש' קארו
25.11.92 משה פרץ - משפחת קוריאל והמגילה המשפחתית
30.12.92 דר' גבריאל בר-שקד - מקורות חשובים לחקר הגניאלוגיה של יהודי הונגריה והארצות השכנות

ההרצאות מתקיימות בימי ד' בשעה 19.30. הספרייה פתוחה משעה 18.00.
אולם "מבקשי דרך", שד' שי עגנון 22, ירושלים.

הרצאות ששמענו

מחקר גניאלוגי ביהדות יוון יצחק כרם

ביהדות יוון אפשר להבחין בשלוש תרבויות - היוונית (רומניוטית), האיטלקית והספרדית.

ראשיתה של היהדות היוונית בעת העתיקה, כנראה בתקופה הפניקית. ביקורו של הנביא יונה בכרתים נזכר בתנ"ך. אריסטו ניהל דו-שיח עם יהודי יוון. שני בתי כנסת "עץ חיים" ו"עץ הדעת" היו בסלוניקי בשנת 142 לפני הספירה. יהודים ישבו בעת העתיקה גם בחלקיס, פרמיתיאס (Paramithias) ובאי זילוס. תלמידי ישו שנדדו ביוון נתקלו בהתנגדות הקהילות היהודיות בסלוניקי, ווריא (Veria) ואתונה.

בימי הביניים נקרא האזור רומניה-ביזנץ השניה. היהודים פיתחו תרבות יהודית-יוונית מיוחדת והיו ידועים כרומניוטים. בנימין מטודלה מצא קהילות בסלוניקי, ארטה, חלקיס ורודוס ב-1169 בערד.

יהודים מוונציה התיישבו ביוון בסוף המאה היב'. יהודים מספרד הגיעו אחרי הגזירות ב-1391. יהודים אשכנזיים באו בעקבות פרעות המגפה השחורה ב-1348 ממרכז אירופה. בסלוניקי היה בית כנסת אשכנזי מהמאה הט"ז ועד תק' השואה. גל ההגירה הגדול ביותר הגיע בעקבות גירוש ספרד ב-1492, כ-20,000 יהודים. הם ייסדו קהילות נפרדות לפי ערי ואזורי מוצאם בספרד, פורטוגל, איטליה ופרובנס. בסלוניקי היו רבנים מפורסמים כמו יצחק אדרבי, שמואל די מדינה, יוסף קארו, יוסף טאיטאדאק, לוי בן חניב ואברהם די בוטון. היהודים פיתחו תעשיית טקסטיל ענפה והנמל שבת בשבת, כי רבים מהסוורים והנווטים היו יהודים. שתי צבי ביקר בעיר ב-1651-1654 ורכש בה את ליבם של כ-3000 איש. אחרי מותו, ב-1683 התאסלמו 300 משפחות שבתאים והקימו את כת "הדונמה". הם נשלחו לתורכיה ב-1922 במקום היוונים האורתודוכסים שהועברו משם. כ-50 מבני הכת שנשארו בסלוניקי שולחו על ידי הנאצים ב-1943 כיהודים למחנות.

בסוף המאה הי"ז חלה ירידה כלכלית ורוחנית. במחצית השניה של המאה הי"ט זכתה הקהילה היהודית לפריחה מחודשת בהשפעת החינוך האירופאי ותיעוש העיר. חברת "כי"ח" הקימה בתי ספר באימפריה העות'מנית וביוון ו"חברת עזרה" פתחה בית ספר בסלוניקי.

בתחילת המאה הכ' עזבו אלפי יהודים בגלל קשיים כלכליים וייסדו קהילות חדשות בארה"ב ובאמריקה הדרומית. יהודי רודוס ייסדו קהילות בקונגו הבלגית ויותר מאוחר בדרום אפריקה.

הקהילה היהודית בסלוניקי שמרה על ייחודה ועל בתי הכנסת שמקורם היה באיטליה ובספרד. אולם אלה - חרבו בשריפה הגדולה ב-1917. לפני מלחמת העולם השניה היו בסלוניקי 56,000 יהודים ו-98% מהם הושמדו במחנות. בכל יוון שרדו רק 10,000 מתוך 77,000 יהודים.

מעט ידוע על הקהילות היהודיות בפלופונס שכללו רומניוטים, ספרדים, אשכנזים ויוצאי פוליה (דר' מז' איטליה). מספרם הגיע ל-5,000 ורובם נהרגו בהתחלה של מלחמת השחרור של היוונים ב-1821.

הארכיונים החשובים לחקר יהדות יוון הם:

- הארכיון של כי"ח בפריז.
- הארכיון הכללי לתולדות העם היהודי בירושלים
- הארכיון הציוני הכללי בירושלים
- המרכז לחקר יהדות סלוניקי בתל אביב
- הארכיון הדיפלומטי של משרד החוץ בלונדון
- משרד החוץ בפריז
- והארכיון הלאומי היווני באתונה.

הספריות העיקריות:
ספרית Gennadion באתונה
ספרית מכון בן צבי והספרייה הלאומית בירושלים

לחקר השואה אפשר להעזר ב"יד ושם"
הארכיון הגרמני המרכזי בקובלנץ
ובמרכז הדוקטרינה היהודית בפריז.

ספרי עזר ראה העמ' III של עלון זה.

"להבנת רשימות היחס שבתנ"ך" פרופ' אהרון דמסקי, אוניברסיטת בר-אילן

כל אחד העוסק בגניאלוגיות יהודיות מצטרף למסורת עתיקת יומין של עיון ברשימות יחס, מסורת הנעוצה בתפיסת העולם המקראית ובהרכב המשפחה והשבט הישראליים מדקדמת דנן.

רוב הגניאלוגיות המקראיות נמצאות בס' בראשית ובס' דברי הימים. שם, הן משמשות תפקידים אידיאלוגיים, ספרותיים והיסטוריוגרפיים. למשל, "לוח העמים" (ברא' י') מציג את תפיסת העולם המקראי שכל האנושות - "שבעים העמים" - היא אחווה גדולה בני איש אחד, כלו' נת. יוצא מכך, השוויון הבסיסי של כל אדם באשר הוא אדם. לכל אחד יש ייחוס (lineage) בעל ערך. זהו רעיון מהפכני בעת העתיקה כאשר בתרבויות הגדולות של המזרח הקדמון המעמד החברתי-כלכלי היה העיקר הקובע. לפי תפיסת עלילותיהן, האדם נוצר כולם כאחד (en masse) ללא זהות אינדיבידואלית, כמעמד עבדים המשרתים את האלים. בהקשר זה, רצוי לעבור על פירושו המאלף של מ"ד קאסוטו, מנת עד אברהם (ירושלים, תשי"ט), במיוחד בנייתו של ברא' י' בתוך הפרקים על הרקע האוניברסלי לתולדות אבות האומה.

ניתן גם להבחין באותם פרקים גניאלוגיים שבס' בראשית (י: כב: כ-כד: כה: לו) תפקיד ספרותי כמעין אתנחתות ברצף ספורי האבות הדראמטיים. הן אינן הפסקות בלבד המודגשות על ידי שינוי הז'אנר הספרותי מנאראטיב לרשימות, אלא תוכנן המציג עמים לא ישראלים (אומות העולם, בני נחור, בני קטורה וישמעאל ובני עשיו) מעלים את תולדותיהם הסטטיות של ענפים צדדיים של "המשפחה" המורחבת.

כמו כן, תשעת הפרקים הראשונים של ספר דברי הימים המלאים גניאלוגיות משמשים תפקיד משני-היסטוריוגרפי. הפרקים הללו הם הקדמה לתולדות בית ראשון המתמקדות על בית דוד, ירושלים והמקדש. כדי לשוות לספר מצע רחב של כלל ישראל, המחבר מוסר לנו רשימות יחס של כמעט כל השבטים (פרקים ב-ט) ומוסיף לנו גם מימד אוניברסלי כאשר הוא מקדים פרק א' המתחיל באדם הראשון. נראה שקהל הקוראים של הספר, שנתחבר בימי שיבת-ציון, היו מעוניינים בנושא של גניאלוגיות, היות והשאלה האקטואלית, המתבטאת בהיבטים חברתיים, דתיים ואפשר להגיד כלכליים, היתה ההתייחסות של עולי בבל (השווה קידושין פרק ד, משנה א').

יחסית לסיפור, שירה וחכמה תחום זה היה מוזנח. יש הרואים ברשימות חומר משעמם ויש הרואים בהן חומר תלוש מהמציאות ואינן ניתנות לפיענוח. כבר קבעו חז"ל "ספר היחס (כלו') הפרקים הראשונים של ס' דברי הימים) ניתן להידרש", ז"א לגלות את הצופן המדרשי המרמז על דמויות מקראיות ידועות מן התורה. על כל פנים אי-אפשר לעמוד על משמעותן הראשונית.

במשך כשלושים השנים האחרונות ניכרת התעניינות גוברת בחקר המקרא לסוג ספרותי של רשימות היחס. המפנה בחקר רשימות היחס המקראיות בא עם יישום תוצאות המחקר האנתרופולוגי החברתי לגבי גניאלוגיות שבטיות בחברות פרימיטיביות, על אף שרשימות הללו נמסרו אוראלית כלו' בעל פה, ניתן היה להשוות אותן לרשימות המקראיות הנמסרות בכתב, ואפילו הועלו על הכתב במקורן. ההשוואה מלמדת על המבנה, דרך רישומן, מונחים ועל המכניזם הפנימי שהם מפתחות להבנת הסוג המקראי כאשר הוא היה ביטוי תיוני לחיי השבט. החשיבות הראשונית של הרשימות היא בהגדרת סדר הקירבה לגבי המותר והאסור בנישואין (endogamy, exogamy), לגבי ירושה (ירמ' לב) גאולת

האדמה (רות ד') וגאולה הדם (במד' לה).

ראשית, יש להבחין בשתי צורות עיקריות של הגניאלוגיה המקראית. הראשונה היא "רשימה קוית" (linear genealogy), כלומר המציגה קו דינאמי היסטורי של אבות ובנים או בסדר עולה (שמ"א ט, א) או בסדר יורד (דה"א ג, י-טז). הצורה השנייה היא "גניאלוגיה מפולגת" (segmented genealogy), כלומר המתחיל עם אב קדמון של השבט או של המשפחה ומתפלגת לפי נשיו או לפי בניו (השווה אותן הרשימות מס' בראשית הנ"ל). בהמשך הרשימה יכולים להופיע צאצאיהם של כמה מהפלגים. ההתפלגות לענפים נותן לנו מה שהאנתרופולוגים מכנים "העומק המרחבי" ("spatial depth") של היחידה, כלומר הפריסה הגיאוגרפית, דבר משמעותי המציין את תחום המיחיה או ההתנחלות של המשפחה. במסגרת השבטית, הטריטוריה (הנחלה והעיר) היא פונקציה של זהות האדם (הש' שמ"א יז, יב). הגניאלוגיה המפולגת היא מעין הסכם חברתי. היא נוטה להיות סטטית וקצרה בדרך כלל המציגה שנים עד חמשה דורות כאשר כל "דור" הוא בעצם אבי ענף נוסף ולא ברשימות הללו משתלבים יחד שמות פרטיים, שמות בתי-אב ושמות גיאוגרפיים. מספר הדורות ברשימות הללו מכונה "העומק המבני" ("structural depth") של הגניאלוגיה.

היות והרשימות המקראיות הן פטריכליות, כלומר לפי הזכרים, הזכרת נשים דורשת תשומת לב מיוחדת. אשה מופיעה תחת הכינויים "אשתו", "פילגשו", "אחותו" או "בתו". משמעותם של הכינויים הללו בגניאלוגיות המפולגות באים לציין:

- 1) התחתנות (connubium) בין שבטית ומשפחתית,
- 2) פגם בייחוס הצאצאים המתנטא בזכותם לרשת בשווה עם שאר הבנים (הש' שופט' יא, א-ב),
- 3) כציון של אשה מפורסמת בזכות עצמה (דה"א ג, ט, יט),
- 4) כמאטריארך של בתי-אם (יהו' יז, א-ג).

עוד ציון מצוי הוא אבי-שם מקום כגון "יחיאל אבי-גבעון" או "שלמא אבי בית-לחם". במקרים אלה, רושם הרשימה מודיע על מייסד המשפחה באותו מקום. יתכן וזה היה נחוץ כאשר היה מספר משפחות או שבטים באותה העיר.

ניתן להדגים את העקרונות הללו בפיצוח רשימות היחס המסובכות שבס' דברי הימים א, ב-ט, ולעמוד על המכניזם הפנימי והמסר ההיסטורי-החברתי והגיאוגרפי הטמון בהן. למשל, נקח את רשימת בני מנשה שבדה"א ז, יד-יט השונה מהרשימות האחרות של שבט מנשה שבספרי במדבר ויהושע. ראשית, יש להבחין שהרשימה שבס' דה"י היא גניאלוגיה המתפלגת לשני ענפים לפי נשיו של מנשה: הראשונה אנונימית, כנראה ישראלית, והשנייה פילגש ארמיה. עולה על הדעת העומק המרחבי של השבט, שלפי ס' יהושע וס' שופטים, התנחל מנשה בשתי גדות הירדן. לכן הראשונה מיצגת היושבים בצד המערבי והשנייה הצד המזרחי של הירדן. אם כך, יש לנו המפתח לניתוח הרישום הקצרני של הגניאלוגיה (ראה הטבלה). סיוע נוסף להבנת הרשימה הוא אוסף של חרסי שומרון (Samarita Ostraca), שנתגלו באתר בחפירות של 1908-1910 המשקפות את פריסת השבט בהר שומרון במאה הח' לפני הספירה, כלומר בתק' המלוכה.

בלי להכנס לכל הפרטים (למעוניינים ראה את מאמרי בספר ארץ ישראל כרך ט"ז (תשמ"ב), עמ' 75-70, ושם ספרות), ראוי לציין את מעכה אשתו של מכיר, שהיא אחות של בתי האב חופים ושופים משבט בנימין. המונח "אחות" כאן מצביע על התחתנות בין השבטים מנשה ובנימין המאירה אגב על פרשיות שונות ביחס שאול אל אנשי יבש-גלעד. שוב, "אחותו המולכת" כנראה מציינת את מעמדה של בית-האם על שם מילכה בת צלפחד לדעת, השינויים הרדיקלים של יחסי הפריטים בין רשימה זו לאלה שבספרי במדבר ויהושע מלמדים על התמורות ההיסטוריות שחלו בעקבות הכיבוש האשורי והגלית חלק ניכר מהאוכלוסיה המנשית בין השנים 720-732 לפנה"ס. הגניאלוגיה שלפנינו היא נסיון מאלף של שרידי השבט להתיחס מחדש המצביע על חיוניותה של רשימת היחס בעיצוב החיים החברתיים והזיקה לנחלת האבות לאתר האסון הלאומי.

רשימות היחס של מנשה ומיקומה של נחלת מלכה בת צלפחד*

אהרן ומסקי

מגן אלה יש יואל כ"ק 5"6
(תש"א?)
א' 70-75

במדבר כ"ו 29-33:

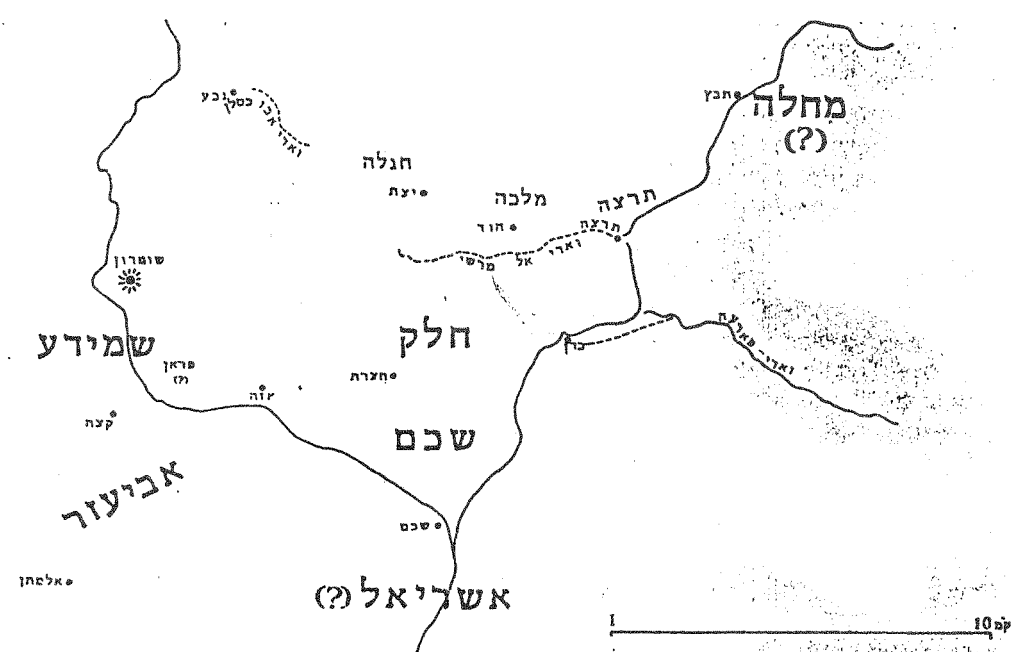
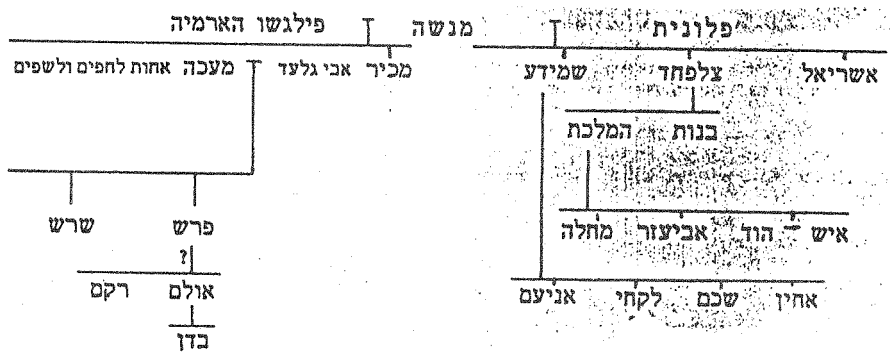
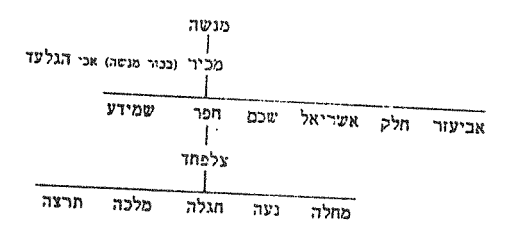
הרשימה של בני מנשה שבדה"א י"ז

14-19:

בני מנשה אשריאל אשר ילדה, פילגשו הארמיה ילדה את מכיר אבי גלעד: ומכיר לקח אשה לחפים ולשפים ושם אחתו מעכה ושם השני צלפחד ותהינה לצלפחד בנות: ותלד מעכה אשת מכיר בן ותקרא שמו פרש ושם אחיו שרש ובניו אולם ורקם: ובני אולם פדן אלה בני גלעד בן מכיר בן מנשה: ואחתו המלכת ילדה את איש הוד ואת אביעזר ואת מחלה: ויהיו בני שמידע אחיו ושכם ולקחי ואניעם:

בספר יהושע י"ז 3-1 מצטייר אילך-יוחסין שונ במקצת:

צויר 1: נחלות בני מנשה בהר שומרון

שמות

שמות פרטיים עבריים במשפחתנו שמואל אבן אור Given names in our family Shmuel Even Or

במשך דורות רבים נהגו במשפחתנו, כנהוג אצל היהודים, לתת לילדים שמות מסורתיים על שם הסבים והסבתות.

דוד אבי היה הראשון במשפחתנו שפרץ מסורת זו. הוא התליט בעצה עם אביו הגאון לתת לבכורתו את השם הדסה במקום דיסל. ולבנו החמשי קרא בשם אלישיב, שם נדיר עד היום.

הגדיל לעשות האח של אבי שחרג מהמקובלות בכלל ובמשפחתנו בפרט. כאשר כבר בשנות הארבעים קרא לילדיו בשמות מודרניים כמו נועה, מרב ואהד.

כמה דוגמאות של השמות הבלעדיים במשפחתנו:

A list of uncommon names given in his family in the last four generations:

אדוה, אדורם, אורטל, אלרן, אשבר, אשרת	מיטל, מישר
ברנע, בשמת	נור, נבות
דור, דנית, דרית	עורי, ענר
הלל, המית	קורן
זיוון	רביבה, רמאל
יהב, יועד, ירדן	שבלת, שחל, שירן, שלהב, שלי-ציונה
כמהה, כפיר	תמה, תשורה
לב, לבה, לבת, לי ליהי	

רשימה זו מוכיחה שוב שמחקר השמות יכול ללמד הרבה על התקופה בכלל ועל אפיים של בני המשפחה בפרט.

מתחום הפעילות של חברינו

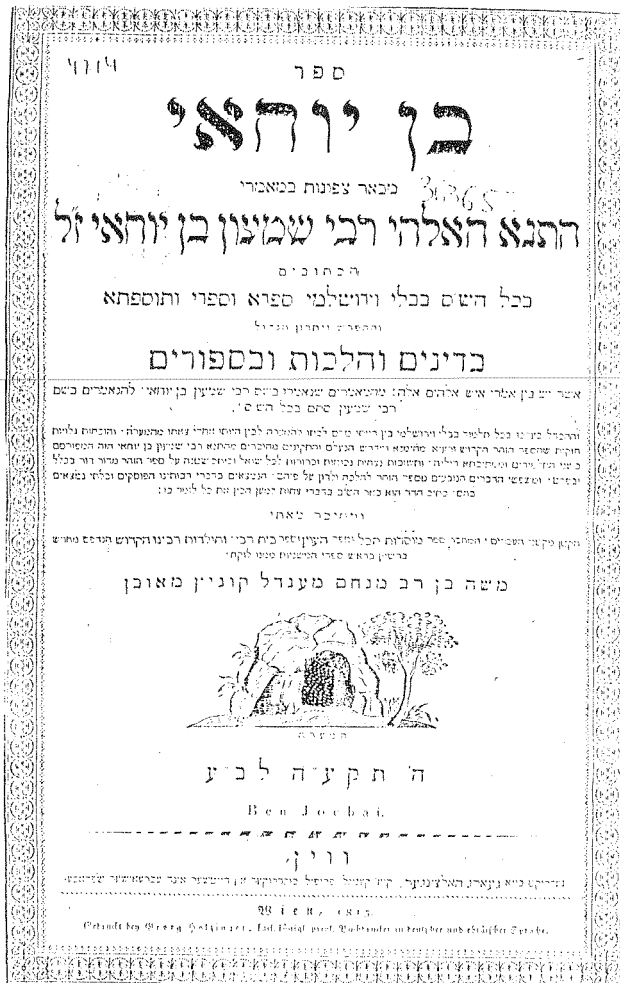
קאניץ מורביה מרים דוברינסקי

בחיפוש אחרי השורשים של משפחת אמי, משפחת נוימן שבאה מבורגנלנד חבל ארץ באוסטריה-הונגריה שחולק בין שתיהן לאחר מלחמת העולם הראשונה, גיליתי שאת הסבתות-רבה שלי שמה היה רחל קוניץ קאניץ (היתה נשואה לר' יהודה נוימן מקוכרסדורף), קאניץ היתה עיר במורביה שבה היתה קהילה יהודית עתיקה מהמאה ה-13-14.

הסתמכתי על מקורות שונים ביחוד על מאמר של הד"ר רב היינריך פלעש מקאניץ שנדפס בספרו של ד"ר הוגו גולד על יהדות מורביה ועל הקדמת הספר בן-יוחאי של הרב משה קוניצר (נדפס ב-1815 בווינה) וכן על ספריו של וואכשטיין על בית הקברות העתיק בווינה. גיליתי שהיו קשרים רבים בין קאניץ לאוסטריה לוינה וגם לשבע הקהילות. במאה ה-15-16 מוצא רוב המשפחות ששמשו בראשות הקהילה היהודית הדתית (רבנים סופרים ועוד) היו ממשפחות וואנפרידן, בראונשוויג, אלחנן, קמפנר ודויטש (טויטש) שרובן הגיעו ממחוז הסן בגרמניה למורביה. משפחות אלה היו כולן קשורות בקשרי משפחה ביניהן וחלק מבני משפחותיהם קראו לעצמם בשם המשפחה קאניץ על שם המקום. הרב אהרן יהושע אלעזר בראונשוויג היה רב החצר אצל ר' שמשון ורטהימר בווינה ושימש גם בו זמנית רב בקאניץ. הוא נפטר ב-14/4/1729 ונקבר בווינה.

מצוטט בזה הקטע מכן-יוחאי (שגם ברנרד וואכשטיין מביא אותו בספרו על וינה כרך II עמ' 185-187).

"הצדיק וישר מו' יהודא ליב, בן הרב הקצין ומנהיג מפורסם מו' חננאל (בעל אשה מפורסמת מ' הענדל, אחות לאחיות הרבניות מפורסמות, הראשונה שפרינצה אשת ה"ג מו' מרדכי קעמפנר, ותלד לו את הצדיק המפורסם מו' אליעזר קוניץ מפרוסטיץ ובנו הקדוש ר' מרדכי ז"ל, אמרו עליה שהיתה בקיאה בכל החסרות ויתרות והמסורות שבכל ספרי תנ"ך, ולא הניחה משנה ואגדה בש"ס בבלי וירושלמי אשר לא ידעה הטיב בע"פ גם יפיה וצדקתה מפורסם מאוד. ואחותה השנית שרה אשת ה"ג וחכם מפורסם מו' געטשליק וואניפרידען, ותלד לו את הגאון הגדול מו' ירמי אב"ד דק"ק לייפניק, ואת אחיו המא"הג החריף מו' ליב אב"ד דק"ק מיקאלאש, ותורת האחים האלה נתקבלה מאוד מרבינו הגדול בספריו "נודע ביהודה", ואחותה השלישית חנה שמה ותלד גם היא הרבה רבנים גדולי ישראל אשר נפלאו ממני, ומהם ה"ג מו' מאיר דייטש אב"ד דק"ק דרעזניץ, והג' מו' אלי צבי אב"ד דק"ק אויסטרליץ. ואחיות האלה הן בנות הרב הנגיד המפורסם מו' אליעזר ברוינשוויג ז"ל, והנה חתנו אבי אבי מו' חננאל היה נכד המקובל הגדול והנורא מו' אלחנן רב קהל ווינא, שנפטר שם בשנת תי"א ועל מצבתו חצבו להבות אש".

לכל הקורא מאמר זה שיש לו קשר או ידע על המשפחות המוזכרות אודה אם יתקשרו איתי (אצלי יש חומר רב נוסף).

כדאי להעזר ב-Family Finder שולמית בית ינאי

התחלתי לפני שנתיים לחקור את משפחת אמי, משפחת לייסטן מטרנוב, ללא כל ידע מוקדם של שיטות מחקר בגניאלוגיה. באופן אנסטינקטיבי אספתי חומר כתוב, כתבית לבני משפחתי וחיפשתי קרובים בספרי טלפונים. הצטרפתי לחברה הגניאלוגית בשנה שעברה ונעזרתי רבות בספרים שבספרייה. כמה מפתיע היה לגלות שאנשים אחרים עברו בדיוק אותו מסלול שאני עברתי! לא מזמן דפדפתי ב-Family Finder ללא צפיות יתר ומצאתי כתובת של חוקרת משפחת לייסטן בטרנוב. התרגשתי מאוד ומיד כתבתי לה. אחרי כשבועיים קבלתי תשובה חיובית ומפורטת. האישה שאליה כתבתי היא כמוני דור חמישי לאותו אברהם-יעקוב לייסטן, אב השושלת. היא חקרה את צאצאיו אצל המורמונים וסיפקה לי פרטים רבים על משפחת לייסטן; היא גלתה את אמו של אברהם-יעקוב לייסטן שנולדה ב-1770. האינפורמציה שקבלתי תאפשר לי להמשיך במחקרי.

לידג'ר מויאל הי"ד - הנעלמו עקבותיו?
מטילדה טג'ר

Ludger MOYAL, אחיו הצעיר של סבי, נולד ב-Oran (אלג'יריה) ב-1887, רווק, רופא שניים מנחה, עזב את עיר מולדתו ב-1929/1930 והתיישב ב-Le Havre אשר בצפון מערב צרפת. מאז מל"ה-2 נעלמו עקבותיו. זהו סכום הדברים אשר, במשך חמישים השנים האחרונות, היה שומע כל בן משפחה שהתעניין בגורלו של דוד לידג'ר.

בשיחה עם קרוב משפחה על נושא זה בחודש נובמבר 1991, התפלאנו כיצד אף אחד לא ניסה לדעת יותר אודות סופו של הדוד. אז, בהחלטיות נחושה ניגשתי לספרית יד ושם לחפש שם אחד בין ששה מיליונים של שמות...
שם הפנו אותי לספרו של סרג' קלרספלד: Le Memorial de la Deportation des Juifs de France, Paris, 1977. לאחר כחצי שעה של עיון ברשימות האלפבטיות של 82 הטרנספורטים אשר יצאו ממקומות שונים בצרפת לעבר המחנות, מצאתי את שמו של דודי בטרנספורט ה-35 שיצא ממחנה ההסגר ב-Pithiviers ב-21 בספטמבר 1942 לכיוון מחנה ההשמדה אושוויץ.

התרגשות גדולה אחזה אותי. ידעתי מיד שעלי לעשות דבר-מה עם המידע החשוב הזה. הבטחתי לעצמי לאסוף עדויות ומסמכים על תייו ועל מותו הטראגי ולרכז את כל אלה בחוברת "יזכור" אשר תשמש מעין מצבה לה הוא לא זכה.

אלה הם הצעדים שנקטתי בהם במקביל לשם איסוף החומר שעדיין נמשך.
1. עדויות מבני משפחה שהכירו אותו: הודות להן יכולתי לרשום ציוני דרך בחיי הדוד.

2. פניות לרשויות שונות ואלה הן:

א. Service International de Recherches de la Croix Rouge, Arolsen, Germany
זאת היתה המלצה של סרג' קלרספלד. שרות זה אמור למסור מידע על התאריך והאופן המדויקים של מות הדוד. החיפוש בטיפול.

ב. Archives Nationales d'Outre Mer, Aix-en-Provence: ארכיון זה מחזיק רישומים של לידות, נישואין ופטירות של אזרחי צרפת מחוץ לצרפת עד 1899 כולל, וכבר שלח לי צילום של רישום הלידה האורגינלי (חינם אין כסף).

ג. ראש עיריית Le Havre (האדם היחיד אשר יכולתי לפנות אליו בעיר זאת): בקשתי לאתר עדות כל שהיא על המצאות דודי בעירו, וכמו כן כתובת של אגודת רופאי שניים בעיר אשר היתה קיימת כבר בשנות השלושים. ראש העיר העביר את בקשתי לארכיון העירוני אשר שלח לי צילום של דפי זהב משנת 1936 ו-1939 בהם מופיע שמו של דודי וכתובתו. הארכיונאית הוסיפה שלפני 1936 אין לעיריה כל חומר ארכיוני כי הכנין בו שכן, נהרס כליל במהלך המלחמה. כמו כן היא מסרה ששם דודי לא נצמא על לוח הזכרון המוצב בבית הכנסת העירוני.

ד. הרב הראשי של Le Havre: שאלתי אותו להודיעני מה הם הצעדים שעלי לנקוט כדי להוסיף את שם דודי על לוח בני"הכ. עדיין לא קבלתי תשובה.

ה. בי"ס תיכון Charlemagne בפריס: שם הדוד למד לפני שהחל בלימודיו האקדמאיים. הארכיון שניתן היום לעיין בו מתחיל מ-1906 ושמו של לידג'ר כבר לא מופיע. לגבי ארכיון השנים הקודמות, הוא כרגע בשיפוץ ויפתח שוב ב-1994. תשובה זאת ניתנה ע"י עורך ביטאון התלמידים לשעבר של בי"ס תיכון זה.

ו. שרות צבאי: משרד הבטחון הצרפתי מספק תעודות של שרות צבאי של אדם מסוים רק באחד משני התנאים הנאים: יש בהן צורך אדמיניסטרטיבי מוכח רשמית או אחרי שעברו 150 שנה מאז האדם שירת בצבא. הואיל ושני תנאים אלה לא תפסו לגבי הדוד, לא בקשתי שום תעודה.

אבל מצאתי בארכיונה של אימי צלום של אישור אשר ניתן ללידג'ר ע"י רופא צבאי בו הוא מאשר את שרותו של הדוד ומהלל את המסירות בה טיפל בחיילים.

3. ספרים על תקופת השואה בצרפת:

א. Klarsfeld, Serge: Le Memorial de la Deportation des Juifs de France, Paris 1977: לפני כל אחד מהטרנספורטים ישנה הקדמה בה פרטים כלליים חשובים.

ב. Diamant, David: Le Billet Vert, Paris 1979: זהו תאור המחנה ההסגר ב-Pithiviers, מחנה ממנו הדוד נשלח להשמדה.

ג. Levy, Claude: La Grande Rafle du Vel d'Hiv, Paris 1977: מקריאת הספר הזה הבנתי שדודי לא נאסר לפני ה-16/17 ביולי 1942. מסופר על התארגנות השלטונות הנאציים והצרפתיים כאחד לשם בצוע "הפתרון הסופי" וכמו כן על המאסרים הנרחבים השיטתיים שבוצעו בפריז ובפרובינציה.

ד. Couture, Claude-Paul: La Deportation Raciale de la Seine Maritime 1940-1944, Rouen 1983: החוברת מוקדשת לשואת יהודי המחוז הצפון מערבי של צרפת הכולל את Le Havre. גם כאן שם ליזג'ר חסר. אך בפיסקה האחרונה, המחבר, מורה בדימוס, מבקש מהקורא היודע על קורבנות השואה נוספים הקשורים במחוז זה, להודיע על כך. כן עשיתי ובתשובתו קוטיר מסר לי כי אומנם בכרטסת שלו היה השם M. Ludger אך חסר לו מידע בסיסי על האיש/אישה. עתה הוא יוסיף את השם במהדורה החדשה של החוברת. יתכן מאד שדודי רצה להסתיר את זהותו היהודית ולכן במקום Ludger MOYAL, רשם M. LUDGER. אני מחכה למכתב נוסף אשר לפיו אוכל לקבוע מתי והיכן הדוד נתפס ע"י הנאצים.

ה. Les Juifs sous l'Occupation: Recueil des Textes Officiels Francais et Allemands, Paris 1982 2nd ed: זאת אסופה של כל החוקים האנטישמיים אשר הונהגו ע"י הגרמנים ושלטון וישי. על סמך אלה ניתן לערוך לוח זמנים של הרעת מצבם של יהודי המקום בכלל ועל יהודי אלג'יריה בפרט אשר נשללה מהם אזרחותם הצרפתית המלאה, על הגבלות מקצוע בכלל ועל הגבלות רופאי השניים בפרט. הודות לאלה אפשר לצייר תמונה על חיי הדוד בין השנים 1940-1942 עד מעצרו והשמדתו.

עקשנות וסבלנות גם יחד יסייעו להשלמת המשימה הקדושה אשר הצבתי לעצמי.

הארכיון הציוני המרכזי דן אפרת

לאחרונה ביליתי יומיים בארכיון הציוני המרכזי בירושלים, במסגרת המחקר המשפחתי. בארכיון שמור חומר רב הקשור בצורה זו או אחרת למפעל הציוני. ניתן למצוא בו ספרים, עבודות מחקר, ארכיונים פרטיים וארכיונים של גופים וישובים שונים.

קיים גם ארכיון המכיל תצלומים שונים של אישים ואתרים. מומלץ לכל חוקר משפחה הסבור שלמשפחתו יש קשר כלשהו למפעל הציוני, אם בארץ ואם בחו"ל, לבקר בארכיון ולחפש בו חומר.

אני מצאתי במקום מסמכים רבים שנכתבו על ידי בני משפחתי שחיו בארץ ובחו"ל, ומסמכים שחשפו פרטים ועובדות שלא היו מוכרים לי עד כה או שאישרו עובדות שנועדו עד כה רק מסיפורי משפחה.

הארכיון פתוח ששה ימים בשבוע, בימים א'-ה' בשעות 8:15-17:30 וביום ו' בשעות 8:15-12:00, השימוש בשרותי הארכיון אינו כרוך בתשלום ואין צורך בהמלצות כלשהן.

במקום חדר קריאה גדול המצוייד בשולחנות עבודה גדולים ומספר "חדרים שקטים" בהם ניתן לשוחח מבלי להפריע לקוראים בחדר הקריאה.

הזמנת חומר מתבצעת ע"י מסירת המספרים הקטלוגיים של הפריטים המבוקשים, כאשר בכל הזמנה ניתן להזמין חמישה פריטים בלבד ("פריט" יכול להיות ספר בודד או תיק המכיל עשרות מסמכים).

ההזמנות נמסרות למחסן בכל שעה עגולה והחומר מגיע למזמין תוך חצי שעה. לא ניתן להזמין חומר לאחר השעה 15:00 אך ניתן להשאיר בסוף היום הזמנה והחומר ימתיך למזמין בבוקר יום המחרת.

ניתן לקבל תמורת תשלום צילומי מכונה של מסמכים מבוקשים (פרט לספרים וחברות אותם קשה לצלם במכונה) וכן העתקי תמונות. כאשר החומר המוזמן מוכן (תוך שבועיים עד חודש) מודיעים למזמין בטלפון או שולחים אליו את החומר בדואר, ע"פ בקשתו. יש לציין את צוות העובדים בארכיון המבצע את עבודתו ביעילות ובאדיבות ומוכן לסייע לכל בקשה.

כתובת הארכיון:
הארכיון הציוני המרכזי
שד' זלמן שזר 4 (לידי בניני האומה)
ת.ד. 92, ירושלים 91920
טלפון: 02-516155, פקס: 02-527029

ספרים שהופיעו
PUBLISHED BOOKS

חשוב לכל החוקרים שיש להם קשר לפורטוגל וג'יברלטר:

מר הטל, המנהל של ספריית יד בן צבי הפנה את תשומת ליבי לספרים הנאים שהגיעו לספרייה זו:

The following books arrived at the Library of the Yitzchak Ben Zwi Institute in Jerusalem:

Genealogica Hebraica Portugal e Gibraltar Secs. XVII a XX -

Jose Maria Abecassis
Lisboa 1990

Distribuição - Livraria Ferin. Ld. Rua Nova do Almada 72
1200 Lisboa, Tel 324422 ISBN 972-95429-0-2

Vol. I	757 pp.	members of the families in alphabetical order	
"	II	762 pp.	"
"	III	775 pp.	"
"	IV	784 pp.	Documtos - Documents and Family Trees
"	V	175 pp.	Indices e Adenta including lists of synagogues, Jewish cemeteries, documents and bibliographies.

All the volumes include pictures and documents in black-white and in colours. The information includes also family members who moved to other places - North Africa, Manchester, Buenos Aires etc.
The books are written in Portuguese.

1000 books have been printed. They cost about \$350.

הספרים הנ"ל העוסקים בפירוט רב בגנאלוגיה היהודית של יהודי פורטוגל וג'יברלטר נמצאים בספרייה של מכון יד בן צבי בירושלים. הם כתובים בפורטוגלית, אבל כמובן שאפשר להבין את השמות. בספרייה נמצא גם מלון פוטוגלי-אנגלי.

Vilna - Israel Cohen. First published 1943. 576 pp.
Clothbound - \$29.95 Paperback - \$14.95.
The Jewish Publication Society,
O'Neill Highway, Dunmore, PA 18512.

ספרי שואה וקהילה

בידינו יש רשימה של 121 ספרים המופצים ע"י חיים ציאלובסקי, ת.ד. 6413, ירושלים 91063.

List of Yizkor and Town books available from Chaim E. Dzialowski, P.O.B. 6413, Jerusalem 91063. The full list is in our library.

- Eger Family Association Newsletter, No. 1 and No. 2.

אלם יום מ' - יפו - נוה צדק: ראשיתה של תל אביב, ת.א. משרד הבטחון 1990. בסוף הספר 40 עמ' של נספחים המכילים בין היתר - רשימת התושבים ב-1839, רשימות רבנים, בעלי עסקים והנקברים בבית הקברות הישן ביפו.

This book is an excellent genealogical source on Jaffa in the late Ottoman period. At the back of the book there are over 40 pages of supplementary materials, many of them lists of persons: Jewish residents in 1839, lists of rabbis and businessmen, etc. But perhaps the most valuable of all is a list of those buried in the old cemetery of Jaffa, along with their secular and Hebrew dates of death (pp. 294-299). The list includes burials approximately from 1846 to 1916.

Carol Clapsdale

ספרים חדשים בספרינו NEW BOOKS IN OUR LIBRARY

הודות ליזמתו של חברנו ראובן נפתלי תרמה ספרית בורוכוב בתיפה את הספרים הבאים:

- חבלי כליה-יהודי רוסיה הסובייטית בשואה הנאצית 1943-41.
- ערוך ע"י בנימין וסט. 291 עמ' הוצ' ארכיון העבודה 1963.
- וירושוב-ספר זכרון. יוסף זלקוביץ. 967 עמ' הוצאת ועד הספר.
- ספר זכרון לקדושי בוליחוב בעריכת יונה ומשה חנינא אשל.
- 352 עמ' הוצ' ארגון יוצאי בוליחוב 1957. עברית ואידיש.
- ספר זכרון לקהילת זבורוב. ערוך אליהו זילברמן, 478 מ'.
- ספר קוץ'ני, ערוך ברוך קפלינסקי, 1969, עברית ואידיש.
- מזכרונות בית אנא - אהרון קמינקר, 1979.
- חללים ונעדרים במלחמת יום הכיפורים, צהל 1974.
- ילקוט השמות הפרטיים שבתנ"ך ובמדרשים - ד.מ. הרדוף הוצ' יזרעאל, 188 עמ', 1964.
- שמות המשפחה בישראל - משה חנינא אשל, הוצ' פינת הספר תיפה 1967, 77 עמ'.

מידי דר' גבריאל בר-שקד קיבלנו:

- היהודים שגורשו ממתו אידו בהונגריה, 106 עמ'

חברנו שלמה קצב שלח לנו חוברת פרי עטו:
- ספרדים בארץ ליטא

חיים קרן, יו"ר האגודה לגניאלוגיה יהודית הולנדית בארץ שלח לנו - Family Finder של האגודה לגניאלוגיה היהודית בהולנד. הוא מוכן לספק אינפורמציה על כל בתי הקברות היהודיים בפריזלנד. כתבתו: ת.ד. 1472, אילת 88114.

- ספרד וירושלים, תולדות משפחת דסה מאת דוד הדסה, ירושלים תשנ"ב, 313 עמ'.
ספר נאה זה שלח לנו המחבר (סקירה על הספר תופיע בעלון הבא).

חברנו אברהם פרנק שלח לנו שני ספרים חשובים:

- The Unbroken Chain - N. Rosenstein, 716 pp., New York 1976.
- Geschichte und Schicksal der Essener Juden - H. Schroeter, 811 pp., Essen 1980.

מקורות מידע
SOURCES OF INFORMATION

מידע רב ומדויק על המהגרים שעברו את הנמל הגרמני המבורג בשנים 1850-1934 אפשר למצוא בעיר זו.
פרטים ראה במאמרו של הרולד לואין בעמ' X

מיקרופישים חדשים שנשלחו לנו ע"י האגודה של החברות הגניאלוגיות
New microfiches which we got from the Association of Jewish Genealogical Societies.

- רשימות של שמות משפחה יהודיים המופיעים ב-9 רשימות
Jewish genealogical consolidated surname index (3m). Consolidation of 9 indexing projects.

1. Russian consular records
2. Palestine Gazette
3. JGS FF
4. Emergency passports
5. Refuseniks
6. State Dept. Palestine
7. State Dept. Moscow
8. Deportations from France
9. Gedenkbuch

- רשימות של אנשים כפי שנמסרו לאגודה הנ"ל (10 מיקרופישים)
Jewish general people finder index.
Soundex Person's Name, Birth Date, Place of Birth, Date of Death, Place of Death, Mother's Name, Father's Name, Spouse's Name, Number of the Contribution.

כל המיקרופישים הללו נמצאים בחדר הביבליוגרפיה של הספרייה הלאומית בגבעת רם, יחד עם 8 סטים של מיקרופישים כפי שפירטנו בעלוננו, כרך ד', מספר 3. לבקש מהספרן

All the microfiches are in the Bibliographical Room in the National Library, Givat Ram together with 8 sets of microfiches as we published in our newsletter, Vol. 4, no. 3.

רשימת מקורות לחיפוש גניאלוגי של יהודי תורכיה
דב הכהן

1. יעללינעק, אהרון, קונטרס המספיד, ברלין, תרמ"ד.
2. וואכשטיין, דובער, מפתח ההספדים.
חלק א. ??
חלק ב. ווינא, תרפ"ב.
חלק ג. ווינא. תר"ץ.
חלק ד. ווינא, תר"ץ.
3. פריימאן, אהרון, מצבות רבני וחכמי אזמיר, בתוך ענייני שבתי צבי, ברלין, תרע"ג.
4. גלנטי, אברהם, תולדות יהודי אנטוליה (בצרפתית).
חלק א. (אזמיר) איסטנבול, 1937.
חלק ב. (ערים אחרות) איסטנבול, 1939.
5. גלנטי, אברהם, תולדות יהודי איסטנבול, (בצרפתית)
חלק א. איסטנבול, 1941.
חלק ב. איסטנבול, 1942.

6. יערי, אברהם, הדפוס העברי העברי באיזמיר, בתוך ארשת, א. ירושלים, תשי"ט, עמ' 97-222.
7. יערי, אברהם, הדפוס העברי בקושטא, ירושלים, תשכ"ז.
8. בארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי, באוסף הנקרא "אוסף אשכנזי" יש חומר רב על יהודי איזמיר, אך בכת-יד "חצי קולמוס".

מי מכיר ומי יודע?
?WHO KNOWS

Lederer - Doudleb/Doudleby nad Orlici, Czechoslovakia
Lederer - Chocen, Bohemia, Czechoslovakia
Lederer - Nachod, Bohemia, Czechoslovakia
Lederer - Kostelec, Bohemia, Czechoslovakia
Grunhut - Doudleb/Doudleby nad Orlici, Czechoslovakia

I would like to correspond with anyone who has researched his family in the following places in Bohemia.

כמו כן אשמח ליצור קשר עם מישהו שחקר תולדות משפחתו באחד הישובים הבאים (כולם בצפון-מזרח בוהמיה):

Chocen, Doudleb/Doudleby nad Orlici,
Kostelec, Vamberk (Wamberg).

איתן לדרר, עציון גבר 1, ירושלים 97803
E. Lederer, Ezion Gever 1, Jerusalem 97803

לקט ידיעות

ידיעה משמחת!

דורות - המרכז לרישום מגילות יוחסין על שם דגלס א. גולדמן בבית התפוצות הודיע לנו שהם מוכנים לקבל עכשיו עצי משפחה בדיסקטים דמויי IBM GEDCOM FORMAT ללא תשלום הודות לתרומה שקבלו. התכנה המוצעת על ידם היא Personal Dorot ומחירה \$99.95 + משלוח, אבל אפשר להשתמש גם בתוכניות אחרות. פירוט נוסף ראה עמ' XII. דורות, בית התפוצות, ת.ד. 39539, תל אביב 61392, טלפונים: 425161, 426541.

שרות לבקשת מידע מרוסיה

בידינו יש טפסים לבקשת מידע מרוסיה עם פירוט תנאי ההגשה. מהאגודה הזאת: RAGAS
Russian-American Genealogical Archival Service
Glen Echo, MD 20812

אפשר לקבל עותקים במחיר של 5 ש"ח.

חידוש תמונות

תמונותיך הישנות והאהובות - אנשים, מקומות, זכרונות - מצהיבות ומתפוררות? ניתן להעתיק את התמונה ברפרודוקציה מקצועית במחיר סביר לשביעות רצונך. בדבר יעוץ - נא לפנות למשה כהן מחברת "צלמית". 02-830504.

לקט מהעתונות הגניאלוגית

Revue Trimestrielle du Cercle de Genealogie Juive
No. 30 (Tome 8), 2e trimestre 1992

עמ' 6: עזרה הדדית

מספר חברי החוג, אשר משפחותיהם מקורן במזרח אירופה, החלו להתכנס ביחד ולדון
בבעיות המשותפות.

עמ' 8: רשימת שמות המשפחה של חברי החוג

עמ' 10: ארכיוני העיריה והמתוז במרסיי

חומר רב הוצא מתוך שני הארכיונים הנ"ל ובהם נעיקר מידע על יהודים זרים ילידי
אירופה, צפון אפריקה והמזרח הקרוב, אשר השתקעו ב-Marseille במאה ה-19. כל
החומר נמצא במרכז המידע של החוג בצרפת.

עמ' 11: רשימת שמות משפחה אשר קבלו על עצמן משפחות מ-17 עיירות אלזאס ב-1808,
מאת Pierre Katz.

עמ' 12: הצהרת שמות משפחה ב-1808 בעיירה Kuttolsheim, מאת Pierre Katz

היהודים נרשמו תחת שמות מוזרים מאד, מאד לא מקובלים. ניתוח מעמיק של הרשומים
וכמו כן של החומר הארכיוני המאוחר יותר, מביא למסקנה כי ראש העיריה דאז רשם
שמות משפחה שרירותיים לחלוטין. אבל כבר ב-1815 יהודי המקום משתמשים בשמות
משפחה אחרים לגמרי.

עמ' 14: בין השנים 1942 ו-1992, מאת Olivier Cahen

ספור חייו של סב המחבר בזמן הכבוש הגרמני של צרפת. האיש נתפס, נאסר וברח מספר
פעמים. לבסוף נתפס שוב ב-1943 ונשלח לאושוויץ שם נרצח.

עמ' 17: לסופר הנודע Marcel Proust יש סבתא יהודייה מאלזאס-לורייין

זאת רשימת אבות אבותיו של הסופר בליווי תאריכי לידה ופטירה המגיעה עד לתחילת
המאה ה-18.

עמ' 18: בתי העלמין היהודיים בצרפת

נמשך מפקד בתי העלמין ברחבי צרפת הכולל רישום וצילום של המצבות.